

PORUKA PAPE FRANJE ZA 57. SVJETSKI DAN SREDSTAVA DRUŠTVENIH KOMUNIKACIJA

[21. svibnja 2023.]

Govoriti srcem

»Istinujući u ljubavi« (Ef 4,15)

Draga braćo i sestre!

Nakon što sam prethodnih godina razmišljao o glagolima *ići i vidjeti i slušati* kao uvjetima za dobru komunikaciju, u ovoj poruci za 57. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija zadržat ću se na izrazu *govoriti srcem*. Srce je to koje nas je potaknulo ići, gledati i slušati, i srce je to koje nas potiče na otvorenu i prijateljsku komunikaciju. Nakon što smo vježbali slušanje, koje zahtijeva čekanje i strpljenje, kao i odricanje od toga da iznosimo svoje mišljenje koje je plod predrasuda našega gledišta, možemo ući u dinamiku dijaloga i dijeljenja koja je upravo dinamika *srdačne komunikacije*. Kada drugoga slušamo čista srca, moći ćemo i govoriti *slijedeći istinu u ljubavi* (usp. Ef 4,15). Ne trebamo se bojati razglašavati istinu, makar ona katkad bila i neugodna. Evo čega nam se valja bojati: činiti to bez ljubavi, bez srca. Jer »kršćaninov program – kao što je napisao Benedikt XVI. – jest “srce koje vidi”«. [1] Srce koje svojim otkucajima objavljuje istinu o našem biću i zato ga treba slušati. To znači da onaj koji sluša mora biti na istoj valnoj dužini tako da može osjetiti čak otkucaje srca druge osobe u svojem srcu. Tada se može dogoditi čudo susreta koje nam pomaže da gledamo jedni druge sa suosjećanjem, prihvaćajući s poštivanjem međusobne slabosti, umjesto da sudimo po glasinama i sijemo neslogu i podjele.

Isus nas upozorava da se svako stablo poznaje po plodovima (usp. Lk 6,44): »Dobar čovjek iz dobra blaga srca svojega iznosi dobro, a zao iz zla iznosi zlo. Ta iz obilja srca usta mu govore« (r. 45). Zato, da bismo mogli komunicirati *istinujući u ljubavi*, trebamo očistiti vlastito srce. Samo slušajući i govoreći čistim srcem možemo vidjeti dalje od vanjštine i nadvladati nerazgovijetnu buku koja, također na informacijskom polju, ne pomaže, u složenosti svijeta u kojemu živimo, razlučiti što je što. Poziv da *govorimo srcem* predstavlja radikalni izazov na koji smo pozvani odgovoriti u ovom našem vremenu, tako sklonom ravnodušnosti i gnušanju, katkad i na temelju dezinformacije koja krivotvori i instrumentalizira istinu.

Komunicirati srdačno

Komunicirati srdačno znači da onaj tko nas čita ili sluša može razumjeti naše dioništvo u radostima i strahovima, nadama i patnjama žena i muškaraca našega vremena. Tko tako govori, voli drugoga jer mu je stalo do njega ili nje i štiti i ne narušava njegovu ili njezinu slobodu. Taj način možemo vidjeti kod tajanstvenoga putnika koji razgovara s učenicima na putu u Emaus nakon tragedije koja se dogodila na Golgoti. Uskrsli Isus govori im srcem, s poštivanjem ih prati na njihovu putu boli, ne nameće se nego se nudi, s ljubavlju im otvara oči srca da shvate dublji smisao onoga što se dogodilo. Oni će, naime, moći kasnije radosno uskliknuti da im je srce gorjelo dok im je putem govorio i tumačio Sveto pismo (usp. Lk 24,32).

U povijesnom razdoblju označenom polarizacijama i suprotstavljanjima – na koje nažalost nije imuna ni crkvena zajednica – predano zalaganje za komunikaciju *otvorena srca i raširenih ruku* tiče se ne samo onih koji rade na polju informacija, već je odgovornost svih. Svi smo pozvani tražiti i govoriti istinu i činiti to s ljubavlju. Pogotovo se nas kršćane neprestance opominje da svoj jezik susprežemo od zla (usp. Ps 34,14), jer, kao što uči Sveto pismo, njime možemo blagoslivljati Gospodina i proklinjati ljude stvorene na Božju sliku (usp. Jak 3,9). Iz naših usta ne bi smjela izlaziti nikakva zla riječ »nego samo dobra, da prema potrebi saziđu i milost iskaže slušateljima« (Ef 4,29).

Katkad ljubazna riječ prodire i do najokorjelijega srca. O tome nalazimo trag također u literaturi. Mislim na onaj nezaboravan tekst iz 21. poglavlja *Zaručnika* u kojem Lucija zbori srcem Bezimenom dok konačno ovaj, razoružan i mučen blagotvornom unutarnjom krizom, ne podleigne nježnoj snazi ljubavi. Doživljavamo to iskustvo u društvenom suživotu gdje ljubaznost nije samo stvar *bontona*, nego pravi i istinski protulijek okrutnosti, koja nažalost može zatrovati srce i razoriti odnose. Treba nam to na medijskom polju, kako komunikacija ne bi raspirivala mržnju koja ozlojeđuje srce, rađa srditost i vodi do sukoba, nego pomogla osobama da u miru razmisle i, kritičkim duhom i uvijek u duhu poštivanja, otkrivaju zagonetnu stvarnost u kojoj žive.

Komunikacija od srca srcu: »Dovoljno je dobro voljeti da bi se dobro govorilo«

Jedan od svijetlih primjera toga govora srcem koji dan-danas očarava jest sveti Franjo Saleški, crkveni naučitelj, kojem sam nedavno posvetio apostolsko pismo *Totum amoris est*, na 400. obljetnicu njegove smrti. Uz tu važnu obljetnicu, drago mi je u toj prigodi spomenuti još jednu koja je isto u ovoj 2023. godini. Riječ je o stotoj obljetnici otkako ga je Pio XI., enciklikom *Rerum omnium perturbationem*, proglasio zaštitnikom katoličkih novinara. Briljantan um, plodan pisac, čovjek velike teološke dubine, Franjo Saleški bio je ženevski biskup u početku 17. stoljeća, u teškim godinama označenima burnim raspravama s kalvinistima. Njegov blag stav, njegova čovjekoljubivost, spremnost strpljivo razgovarati sa svima, a na poseban način s onima koji su mu se suprotstavljali, učinili su ga izvanrednim svjedokom Božje milosrdne ljubavi. Za njega je vrijedila ona da »umilna riječ umnožava prijatelje, i jezik uljudan izaziva prijazne odgovore« (Sir 6,5). Uostalom, jedna od njegovih najpoznatijih izjava »srce govori srcu«, nadahnjivala je naraštaje vjernikâ, među kojima svetoga Johna Henrya Newmana koji ju je uzeo za svoje geslo *Cor ad cor loquitur*. »Dovoljno je dobro voljeti da bi se dobro govorilo«, bilo je jedno od uvjerenja svetoga Franje Saleškoga. Ono pokazuje da se, prema njegovu mišljenju, komunikaciju ne smije svesti na umijeće, na – rekli bismo danas – marketinšku strategiju, nego je ona ogledalo duše, vidljiva površina oku nevidljive jezgre ljubavi. Prema svetom Franji Saleškom upravo se »u srcu i po srcu odvija onaj suptilan i intenzivan proces sjedinjenja zahvaljujući kojem čovjek prepoznaje Boga« [2]. »Ljubeći dobro« sveti je Franjo uspio komunicirati s gluhonijemim Martinom i postati mu prijatelj. Zato ga se spominjemo također kao zaštitnika osoba s komunikacijskim teškoćama.

Polazeći upravo od toga kriterija ljubavi, sveti nas ženevski biskup, svojim spisima i svjedočanstvom života, podsjeća da »smo ono što komuniciramo«. To je lekcija oprečna trendovima današnjega vremena kada se, kao što pogotovo doživljavamo u društvenim medijima, komunikaciju često instrumentalizira kako bi nas svijet vidio onakvima kakvi bismo mi željeli biti, a ne onakvima kakvi zaista jesmo. Sveti je Franjo Saleški razdijelio brojne primjerke svojih spisa ženevskoj zajednici. Ta mu je »novinarska« intuicija donijela slavu koja se brzo pronijela izvan granica njegove biskupije i traje sve do naših dana. Njegovi su spisi, kao što je primijetio sveti Pavao VI., »iznimno ugodno, poučno i pobudno« [3] štivo. Pogledamo li danas panoramu komunikacije, nisu li upravo to značajke koje treba imati pojedini članak, reportaža, radijski ili televizijski prilog, odnosno objava na društvenoj mreži? Neka ovaj svetac nježnosti bude nadahnuće onima koji rade na području komunikacije, da hrabro i slobodno traže i govore istinu, odolijevajući napasti korištenja napadnih i agresivnih izraza.

Govoriti srcem u sinodskom procesu

Kao što sam već imao priliku istaknuti, »i u Crkvi postoji velika potreba za slušanjem i za time da slušamo jedni druge. To je najdragocijeniji i najplodonosniji dar koji možemo dati jedni drugima« [4]. Iz slušanja bez predrasuda, iz pažljiva i raspoloživa slušanja, rađa se govor u skladu s Božjim načinom, potican blizinom, suosjećanjem i nježnošću. U Crkvi postoji prijeka potreba za komunikacijom koja će zapaliti srca, koja će biti melem za rane i služiti kao svjetiljka na putu braći i sestrama. Sanjam o crkvenoj komunikaciji koja se zna prepustiti vodstvu Duha Svetoga, koja će biti ljubazna i u isti mah proročka, kadra iznaći nove oblike i načine za čudesan navještaj koji je pozvana donijeti u treće tisućljeće; o komunikaciji u kojoj će se u središte staviti odnos s Bogom i bližnjima, osobito s onima koji su u najvećoj potrebi, i koja će znati zapaliti plamen vjere, radije

negoli čuvati pepeo autoreferencijalnog identiteta; o komunikaciji utemeljenoj na poniznosti u slušanju i pareziji u govoru, koja nikad neće dijeliti istinu od ljubavi.

Razoružati srca promičući jezik mira

»Mek jezik i kosti lomi«, kaže se u knjizi Mudrih izreka (25,15). Danas je kao nikada prije potrebno govoriti srcem kako bi se promicalo kulturu mira tamo gdje je rat i kako bi se utiralo putove koji omogućuju dijalog i pomirenje tamo gdje bjesne mržnja i neprijateljstvo. U dramatičnim okolnostima globalnog sukoba kroz koje prolazimo, žurno je potrebno afirmirati komunikaciju u kojoj neće biti nikakva neprijateljstva. Prije je potrebno da »otvoreni i smjerni dijalog« prevlada nad »navikom brzog opovrgavanja protivnika, dodjeljujući istom ponižavajuće epitete« [5]. Trebamo komunikatore spremne na dijalog, predane poticanju cjelovita razoružanja i radu na smirivanju ratne psihoze koja se gnijezdi u našim srcima, kao što je proročki pozvao sveti Ivan XXIII. u enciklici *Pacem in terris*: »Čvrstina pravog mira među narodima nije u jednakoj oružanoj snazi, već jedino u uzajamnu povjerenju« (br. 113). Povjerenje treba komunikatore koji nisu ukopani u rovove, nego su hrabri i kreativni, spremni preuzeti rizik kako bi pronašli zajednički jezik zahvaljujući kojemu je moguće ostvariti susret. Kao i prije 60 godina, i sada živimo u mračnome trenutku kada čovječanstvo strahuje od eskalacije rata, koji mora što prije prestati, također na razini komunikacije. Možemo se samo užasnuti kada čujemo kako se lako izgovaraju riječi koje pozivaju na uništenje narodâ i teritorijâ. I te se riječi, nažalost, često pretvaraju u ratne čine okrutnoga nasilja. Eto zašto treba odbaciti svaku retoriku koja potiče na rat, kao i svaku vrstu propagande koja manipulira istinom i izvrće je u ideološke svrhe. Potrebno je, umjesto toga, promicati, i to na svim razinama, komunikaciju koja će pomoći stvaranju uvjeta za rješavanje sporova među narodima.

Kao kršćani, znamo da je obraćenje srca presudno za sudbinu mira, zato što virus rata dolazi iz ljudskoga srca. [6] Iz srca izlaze prave riječi kadre raspršiti sjene zatvorena i podijeljena svijeta i izgrađivati bolju civilizaciju od one koju smo naslijedili. To je napor koji se očekuje od svakoga od nas, ali posebno poziva one koji rade u komunikacijama da imaju osjećaj odgovornosti, kako bi svoje zanimanje obavljali kao poslanje.

Gospodin Isus, čista Riječ koja teče iz Očeva srca, neka nam pomogne da naša komunikacija bude slobodna, čista i srdačna.

Gospodin Isus, Riječ tijelom postala, neka nam pomogne oslušivati otkucaje srcâ, kako bismo otkrili da smo braća i sestre i oslobodili se neprijateljstva koje nas dijeli.

Gospodin Isus, Riječ istine i ljubavi, neka nam pomogne govoriti istinu u ljubavi, da bismo osjetili da smo čuvari jedni drugih.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 24. siječnja 2023. godine, spomendan svetoga Franje Saleškoga.

FRANJO

[1] Enc. *Deus caritas est*, 31.

[2] Apost. pismo *Totum amoris est* (28. prosinca 2022.)

[3] Apostolsko pismo povodom 400. obljetnice rođenja svetog Franje Saleškog, crkvenog naučitelja *Sabaudiae gemma* (29. siječnja 1967.).

[4] *Poruka za 56. svjetski dan sredstava društvene komunikacije* (24. siječnja 2022.).

[5] Enc. *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 201.

[6] Usp. *Poruka za 56. svjetski dan mira*, 1. siječnja 2023.